

Umhverfis- og auðlindaráðuneyti  
Skuggasundi 1  
b.t. Steinars Kaldal  
101 Reykjavík

Staður, 13.8.2019  
Málsnúmer: 1809019

**Efni: Umsögn stjórnar Vatnajökulsþjóðgarðs um Mál nr. S-135/2019, Verkefni nefndar um stofnun þjóðgarðs á miðhálandiu, mörk, verndarflokkar, aðkomuleiðir og þjónustumiðstöðvar.**

### **Almennar ábendingar**

Stjórn Vatnajökulsþjóðgarðs lýsir yfir stuðningi við áform um stofnun þjóðgarðs á miðhálandi Íslands og telur að nefnd um stofnun þjóðgarðs á miðhálandinu hafa unnið mikilvægt starf. Stjórnin telur að afar mikilvægt sé að hafa að leiðarljósi við allan undirbúning og tillögugerð um þetta stóra mál hvert megin viðfangsefni þjóðgarðs er þ.e. **náttúruvernd, fræðsla og móttaka þjóðgarðsgesta**. Það er þessi grunnur sem er „fjöreggið“ og undirstaða þess að skapa fjölbreytt atvinnutækifæri fyrir nærliggjandi samfélög ef rétt er á haldið. Þess vegna er lykilatríði að alltaf sé gert ráð fyrir aðkomu fagaðila í náttúru- og minjavernd og móttöku gesta við undirbúning og rekstur þjóðgarðs, hvort sem um er að ræða tillögur um skiptingu lands í verndarflokka, samsetningu á stjórnareiningum eða umgjörð og reglur um starfsstöðvar starfsmanna, atvinnustarfsemi og þjónustuveitur.

Stjórn Vatnajökulsþjóðgarðs telur einnig mikilvægt að vanda vel til þess að skilgreina og afmarka hlutverk stjórnunareininga og leggja áherslu á að lykil hlutverkið er að gæta hagnuna þjóðgarðsins og grundvallarmarkmiða hans bæði á sérhverju svæði og í heild. Ekki kemur fram í þessum drögum hvernig nákvæmlega Vatnajökulsþjóðgarður er hugsaður innan miðhálandisþjóðgarðs að öðru leyti en að fjallað er nokkuð um um mörkin og um þjónustukjarna. Stjórn Vatnajökulsþjóðgarðs fjallar því ekki um það í þessari umsögn en bendir einungis á að það þarf að skilgreina mjög vel áður en heildartillaga um þjóðgarð á miðhálandi liggur fyrir.

### **Mörk**

Stjórn Vatnajökulsþjóðgarðs telur mikilvægt að auk þjóðlendu og jarðamarka sé hugað sérstaklega að náttúrulegum mörkum þótt slíkt kunni að vera flókið í sumum tilfellum. Þannig væri æskilegt að auk þess að draga mörkin við þjóðlendur og náttúruverndarsvæði eins og lagt er til væri áherslan á að vinna sérstaklega með svæði sem hafa mikið náttúrufarslegt gildi og/ eða hafa sérstakt gildi vegna samfellu við þau svæði sem eru innan fyrirhugaðra þjóðgarðsmarka.

## **Verndarflokkar**

Stjórn Vatnajökulsþjóðgarðs tekur undir sjónamið nefndarinnar um verndarflokka. Stjórnin vill auk þess leggja áherslu á að mikilvægt er að greina svæðin sem falla innan þjóðgarðsins í flokka út frá verndargildi, hversu viðkvæm þau eru, aðdráttarafli þeirra, nýtingarhefðum ofl. Slík greining yrði lögð til grundvallar að flokkun. Hvort sem slíkt verði klárað í umgjörð fyrir stofnun þjóðgarðsins eða sett í fyrirmæli um vinnu sem tengist stjórnunar og verndaráætlun getur verið útfærsluatriði. Vel útfærð og rökstudd flokkun í mismunandi verndarflokka og skilgreind rökstudd svæðaskipting innan svo víðfeðms þjóðgarðs mun auka aðdráttarafli og gildi þjóðgarðsins og auðvelda stýringu hans. Stjórnin telur vafasamt að það sé ávinningur að orkunýtingasvæði séu skilgreind sem hluti þjóðgarðs. Erfitt er að sjá að það væri til gagns fyrir hvorn aðila um sig en hægt að sjá fyrir sér að það gæti skapað ákveðinn vanda fyrir báða aðila varðandi það að framfylgja faglegum markmiðum og tilgangi með starfsemi hvors um sig til lengri tíma. Þetta þarf að skoða mjög vel til að koma í veg fyrir átök og ágreining síðar.

## **Aðkomuleiðir og þjónustueiningar**

Lagðar eru fram hugmyndir um þrjú stig þjónustukjarna. Þjóðgarðsgáttir við alfaraleiðir sem gert er ráð fyrir að ríkið eigi og byggji. Einnig að í kringum þær geti byggst upp fjölbreytt starfsemi. Á flestum stöðum sem gerð er tillaga um er nú þegar þjónusta en á einhverjum þjónusta og mannvirki í eigu einkaaðila. Þannig er ljóst að ef ríkið á að eiga og byggja upp á öllum þessum stöðum þarf að ætla til þess ærið fé. Þá þarf að hafa í huga að „þjóðgarðsgáttin,, í Skaftafelli er innan þjóðgarðs og þar þarf því að gæta sérstakra/annarra sjónarmiða varðandi uppbygginu á mannvirkjum til margvíslegra þjónustu og atvinnustarfsemi í kringum gáttina heldur en á svæðum sem ekki eru innan þjóðgarðs.

Það eru bæði jákvæðar og neikvæðar hliðar á því að hafa margar lykilþjóðgarðsgáttir ekki síst út frá því sjónarmiði að það byggist upp faglegt starf og faglega þjónusta og þar með atvinnutækifæri fyrir sérfræðimenntað fólk. Jákvæðu hliðarnar eru að það bætir upplýsingaveitu til ferðamanna að hafa margar gáttir og getur styrkt samfélagið staðbundið alveg við viðkomandi gátt. Neikvæðu hliðarnar eru að ef það verða of margar gáttir og einkum ef stutt er á milli/margar á hverju rekstrarsvæði getur rekstrar grundvöllur orðið of veikur og þar með erfitt að byggja upp faglegt starf og eftirsóknarverða vinnustaði fyrir faglærða starfsmenn í tengslum við hverja gátt. Það gæti leitt til þess að gátt verði einungis upplýsingamiðstöð með takmörkuðu faglegu starfi. Samkvæmt tillögunni eru þjóðgarðsgáttir við þjóðveg eitt eða aðrar aðalbrautir (skv. skilgreiningu Vegagerðarinnar) misdreifðar um landið

Varðandi hálendismiðstöðvar og þjónustustaði á hálendinu telur stjórn Vatnajökulsþjóðgarðs að heimild til samninga við umsjónaraðila sé jákvæð en álitamál hvort ekki sé óþarfi gera það að fyrsta valkosti að það sé gerður þjónustusamningur um þjónustustaði á hálendi frekar en að hafa sama form á því og varðandi annað stig. Auk þessa þarf að huga að landvörslustöðvum/stöðum þar sem veittar eru upplýsingar (og salernisaðstaða). Ekki væri óeðlilegt að slíkt væri útfært í stjórnunar- og verndaráætlun. Reynslan sýnir að landvarsla á lykilstöðum þar sem hægt er að ná tali af sem flestum gestum er mikilvægur hlekkur til að stýra umferð, og bæta upplifun gesta (dæmi um slíkt er í Lakagígum). Heppileg staðsetning slíkra stöðva er ekki endilega þar sem fyrir

eru þjónustueiningar af einhverju tagi heldur geta slíkar stöðvar þjónað best tilgangi sínum við vegamót eða aðkomuleiðir að áhugaverðu svæði.

### **Fjármögnun**

Stjórn Vatnajökulspjóðgarðs vill koma því framfæri að mikilvægt er strax í upphafi að skilgreina vel kostnaði við rekstur og uppbyggingu innviða vegna Þjóðgarðs á miðhálandi Íslands. Það er mögulega betur heima setið en að stað farið að tryggja ekki grunnfjármuni sem þarft til rekstrarins og uppbyggingu innviða strax í upphafi. Einnig er mikilvægt að frá upphafi verði grunnviðmið um skiptingu fjármagns skýr á milli svæða þjóðgarðsins. Gagnlítið er að vinna stefnur og áætlanir ef ekki fylgir neinn möguleiki á að tryggja fjármagn til að framkvæma viðkomandi áætlun/stefnu.

### **Að lokum**

Stjórnin vill koma á framfæri framangreindum ábendingum sem snúa m.a. að því að nýta tækifærið sem best til úrbóta í fagmennsku á sérsviði stofnunarinnar og almennri stjórnsýslu. Samhliða verði hlutverk skýr og vald og sérhæfð fagleg uppbygging dreifð á einingar sem staðsettar eru í þeim samfélögum tengjast náttúruverndarsvæðum.

Stjórn Vatnajökulspjóðgarðs þakkar fyrir tækifærið að koma sjónarmiðum sínum á framfæri. Hægt er að lesa það út úr þessum tillögum að miðhálandisþjóðgarður og Vatnajökulspjóðgarður eigi að vera einn og sami þjóðgarðurinn. Stjórnin leggur áherslu á að haft verði samráð þegar útfæra skal nánar atriði sem snúa að því hvernig staða Vatnajökulspjóðgarðs verður innan fyrirhugaðs miðhálandisþjóðgarðs og hvernig samspil mismunandi eininga, Vatnajökulspjóðgarðs, miðhálandisþjóðgarðs og þjóðgarðastofnunar sem fyrirhuguð er verður útfært.

Virðingarfyllst,

f.h. stjórnar Vatnajökulspjóðgarðs

Guðrún Á. Jónsdóttir  
formaður